УДК 3 36.2
JEL C15, E26, E62

Редич О.В., к.е.н., доцент,
Університет ДФС України
Романенко В.В., здобувач,
Університет ДФС України

СУБ'ЄКТИВНА ОЦІНКА ПОДАТКОВОГО НАВАНТЖЕННЯ, ЯК ФАКТОР РИЗИКУ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Однією з основних складових економічної безпеки держави є фінансова безпека, базою для якої в Україні є податкові надходження. У роботі розглянуто вплив на економічну безпеку України суб'єктивного сприйняття платниками рівня ставок оподаткування, як одного із факторів ризику втрати податкових надходжень. Висвітлено результати досліджень залежності показників економічної безпеки України від показників тіньової економіки та суб'єктивних оцінок платниками податків рівня оподаткування їх діяльності, приведені результати побудови кореляційних залежностей між рівнем економічної безпеки держави, обсягами податкових втрат, рівнем тіньової економіки та показником добровільності виконання податкових зобов'язань. Виявлена суттєва статистично значима кореляція оцінок платниками податків рівня оптимальності оподаткування їх діяльності із базовими показниками економічної безпеки України, що вказує на важливість незалежних механізмів регулювання податкових відносин у суспільстві при формуванні податкової політики держави.

Ключові слова: *державний податковий ризик-менеджмент, моделювання податкових ризиків, податкові втрати, податкові ставки, тіньова економіка.*

Постановка проблеми. Спроможність держави виконувати свої функції значною мірою залежить від податкових надходжень, що поряд з іншими чинниками, впливають на розміри ВВП та макроекономічну стабільність. Відповідно, податкові втрати негативно впливають як на економічну безпеку України, так і загалом на національну безпеку держави, від якої залежить загальна динаміка розвитку країни. Одними із найважливіших чинників податкових втрат є неефективне адміністрування податків, криміналізація економічних відносин, які загалом призводять до росту тіньової економіки. У контексті зазначеного вище важливим є дослідження чинників, що призводять до податкових втрат, їх взаємозв'язку з рівнем фінансової та економічної безпеки. Отримані результати можуть бути використані для подальшого кількісного вимірювання ризиків фінансової безпеки держави, побудови ефективної ризик-орієнтованої системи адміністрування податками.

Аналіз останніх публікацій. Результати досліджень проблем економічної та фінансової безпеки держави висвітлені такими вченими як В. В. Мартиненко і Н.П. Мацелюх [1], Н. І. Михальчук [2], В. О. Бараннік [3], О. С. Власюк [4]. Питанням ідентифікації податкових втрат та податкових розривів приділяли свою увагу вчені З. С. Варналій, З. Б. Живко [5], М. М. Фільо [6] та ін. Питанням податкових ризиків присвячені роботи вчених В. В. Вітлінського, В. В. Тимченко, О. В. Редича, В. В. Романенка. [7-10] та ін. Аналіз наукових джерел показує, що в Україні є значні напрацювання теоретико-методологічної бази з проблематики тіньової економіки, яка є явищем, тісно пов'язаним з податковими ризиками та економічною безпекою. Науковцями систематизовані причини виникнення порушень у сфері оподаткування,

розроблені основи податкового ризик-менеджменту, відповідними нормативними документами і методиками Міністерства економіки України [11] впроваджена практика обчислення рівня економічної безпеки держави [12].

Невирішені частини проблеми. З погляду держави проблема забезпечення економічної безпеки полягає, зокрема, у необхідності розуміння причинно-наслідкових зв'язків між результатами здійснення податкової політики, якістю адміністрування податків, їх впливом на формування сприятливого середовища для бізнесу. Для розробки методологічної бази кількісної оцінки податкових ризиків держави важливим є дослідження впливу результатів здійснення податкової політики на показники економічної безпеки, оцінка параметрів отриманих математичних моделей. Зокрема, аналіз наукових джерел показує відсутність досліджень суб'єктивного сприйняття підприємцями рівня податкових ставок та їх вплив на економічну безпеку України.

Метою статті є дослідження кореляційних залежностей між макроекономічними показниками, зокрема діяльності фіскальних органів і показниками, що визначають рівень економічної безпеки держави. Формування висновків і пропозицій щодо підходів кількісного оцінювання податкових ризиків з метою врахування їх при формуванні заходів щодо забезпечення відповідного рівня економічної безпеки.

Результати дослідження. З метою зниження вартості та підвищення ефективності адміністрування податків, створення стабільної системи державних доходів на основі добровільного виконання вимог податкового законодавства платниками податків, податковим відомством упродовж 2001–2011 років здійснювався «Проект модернізації операційної діяльності, реорганізація інформаційної та організаційної інфраструктури». Зазначений Проект містив, зокрема, завдання щодо забезпечення умов для добровільного виконання вимог податкового законодавства платниками податків та забезпечення повного, своєчасного надходження законодавчо встановлених в Україні податків та зборів, впровадження в практичну діяльність ризик-орієнтованої системи та стандартних процедур перевірок до всіх платників податків [13].

Моніторинг проекту здійснювався на підставі Контракту укладеного між Державною податковою адміністрацією України та Іноземним підприємством „ГФК ЮКРЕЙН" щодо проведення опитування платників податків. Авторами використано дані Проміжного звіту підприємством „ГФК ЮКРЕЙН" у якому приведені результати опитування платників податків за 2001-2010 роки [14].

Визначення наслідків впровадження Проекту ґрунтувались на обчисленні та аналізі значень ключових показників діяльності за 2001 рік з подальшим щорічним проведенням розрахунків нових значень та аналізом тенденцій їх змінювання до завершення проекту. З цією метою ТОВ «Міжнародний центр розвитку підприємництва та менеджменту» на основі даних проведеного в ряді міст України опитування репрезентативної вибірки платників податків, даних статистичного щорічника за 2000 рік, статистичних бюлетенів за 2001 рік та бюлетенів «Діяльність податкової служби України» за 2002 та 2001 рік були розраховані базові ключові показники, на основі яких були встановлені планові і контрольні значення, визначені Міжнародним банком реконструкції та розвитку як обов'язкові до відстеження Проекту [13]. Зокрема такі показники:

1.Добровільність виконання платниками податків своїх податкових зобов'язань;

2.Витрати по виконанню вимог податкового законодавства платниками податків;

3.Ймовірність виявлення випадків ухилення від сплати податків та неплатежів;

4.Якість функціонування ДПС з адміністрування податків та надання послуг ;

5.Показник ділової активності;

6.Доброчесність платників [14].

Вищезазначені показники можна розглядати, як фактори податкових ризиків держави. Для дослідження був обраний показник, що відображає суб'єктивне сприйняття підприємцями рівня податкового навантаження і характеризує величину сукупної ставки оподаткування діяльності підприємців, а саме показник «Добровільність виконання податкових зобов'язань», що розраховувався ГФК Юкрейн за результатами опитування платників податків [14, с. 6]. Значення показника обчислювалось як відсоток відповідей «оптимальний» на питання: «Візьміть до уваги всі податки і збори, які сплачує Ваше підприємство. На Вашу думку, яким є чинний рівень податкового навантаження Вашого підприємства порівняно до оптимального (прийнятного для Вашого підприємства)?». База для розрахунку – всі відповіді за винятком «важко сказати»

Як фактор ризику авторами обчислювався, також, обсяг податкових втрат (податковий розрив, («tax gap»)), як сума обсягів податкового боргу (нарахованих, узгоджених, але не сплачених податкових зобов'язань) та податкових втрат від тіньового сектору економіки (1).

$$ПВ = ПБ + ПВ_{ТЕ}, \quad (1)$$

де:

ПВ – податкові втрати держави;

ПБ – податковий борг платників, що подають звіти;

$ПВ_{ТЕ}$ – податкові втрати держави від неоподатковуваного ВВП (тіньовий сектор економіки).

Податковий борг звітуючих платників розраховувався на основі даних, приведених в [13] за формулою (2).

$$ПБ = НП – СП, \quad (2)$$

де:

НП - сума нарахованих податків ;

СП – сплачені податки та збори до державних цільових фондів.

Податкові втрати від тіньової економіки розраховувались за формулою (3):

$$ПВ_{ТЕ} = ПТЕ * ВВП * ЕС, \quad (3)$$

де:

ПТЕ – показник тіньової економіки у % ВВП;

ВВП – обсяг валового внутрішнього продукту України;

$ЕС_{ВВП}$ - ефективна ставка оподаткування ВВП.

Дані, що використовувались для регресійно-кореляційного аналізу у 2001-2010 рр. подані у таблиці 1. У зв'язку із відсутністю офіційних даних по тіньовій економіці України з 2001 по 2007 роки для аналізу використовувались дані експерта Світового Банку доктора Шнайдера [16] та дані Visegrad Fund [15].

Таблиця 1

Показники для регресійно-кореляційного аналізу економічної безпеки держави та податкових втрат у 2001-2010 рр.

Показник	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
ВВП[1], млрд. грн	204,2	225,8	267,3	345,1	441,5	544,2	720,7	948 ,1	913,4	1082,6
$ЕС_{ВВП}$[2], %	0,18	0,20	0,20	0,18	0,22	0,23	0,22	0,24	0,23	0,22
ДВПЗ[3],%	54,5	59,5	66	69,2	74,7	86,8	88,9	81,6	90,6	91,8
ПТЕ[4], %	51,4	50,8	49,7	49	48	47	47	46	46	45
ІЕБУ[5]	0,49	0,48	0,49	0,48	0,49	0,51	0,52	0,48	0,47	0,48
$ПВ_{ВВП}$[6], %	23,6	22,4	19	15,7	16,5	13,6	12,6	14,56	12,04	11,25

Джерела: [1-2]Держстат України; [3]ДВПЗ – показник добровільності виконання податкових зобов'язань (дані ГФК Юкрейн) [14, 15, 16, 17]; [6]Розраховано авторами;

Результати побудови кореляційних залежностей для 2001 -2010 рр. показано на рис. 1-2.

Аналізуючи кореляційну залежність питомої ваги податкових втрат у ВВП (далі – $ПВ_{ВВП}$) та показника добровільності виконання податкових зобов'язань (далі – ДВПЗ), можна побачити тісний, майже функціональний зв'язок (рис.1.). Коефіцієнт детермінації 0,94 означає, що варіація питомої ваги податкових втрат у ВВП на 94% визначається варіацією показника «Добровільності виконання податкових зобов'язань», а лише на 6 % – варіацією інших факторів. Зв'язок, і це цілком логічно, є обернено пропорційним. Відповідно до оцінених коефіцієнтів лінійної залежності можна зробити узагальнені висновки щодо стану податкових втрат при рості показника ДВПЗ. А саме ріст показника ДВПЗ на 10% приведе у середньому до зменшення питомої ваги податкових втрат у ВВП на 3,1%.

Аналізуючи кореляційну залежність відношення обсягів тіньової економіки до ВВП (далі – ТЕВ) та ДВЗ, також можна побачити тісний, майже функціональний зв'язок: коефіцієнт детермінації, який дорівнює 0,92 (рис.2.). Зв'язок обернено пропорційний: ріст показника ДВПЗ на 10% може привести до зменшення рівня тіньової економіки ($ТЕ_{ВВП}$) у середньому на 1,5%.

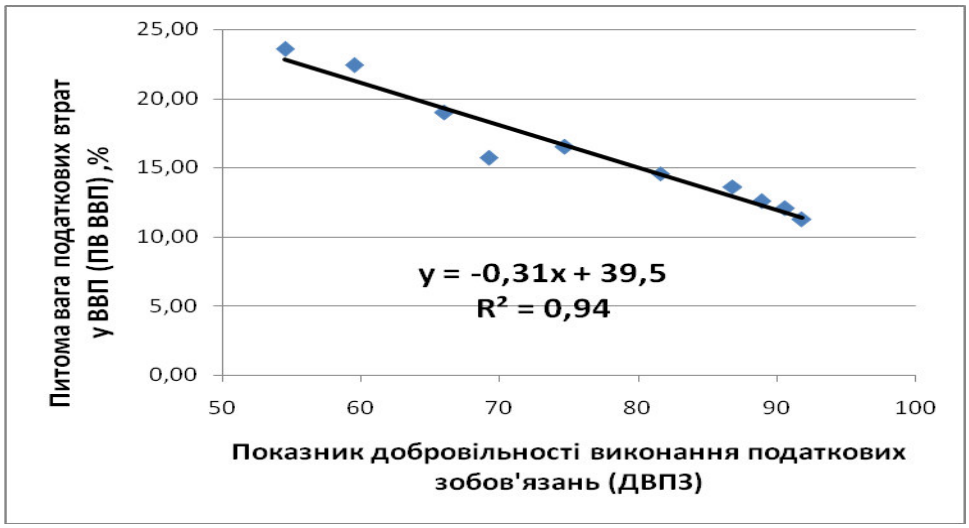

Рис. 1. Кореляція між показником добровільності виконання податкових зобов'язань і питомою вагою податкових втрат у ВВП у 2001-2010 рр.

Джерело: розраховано авторами

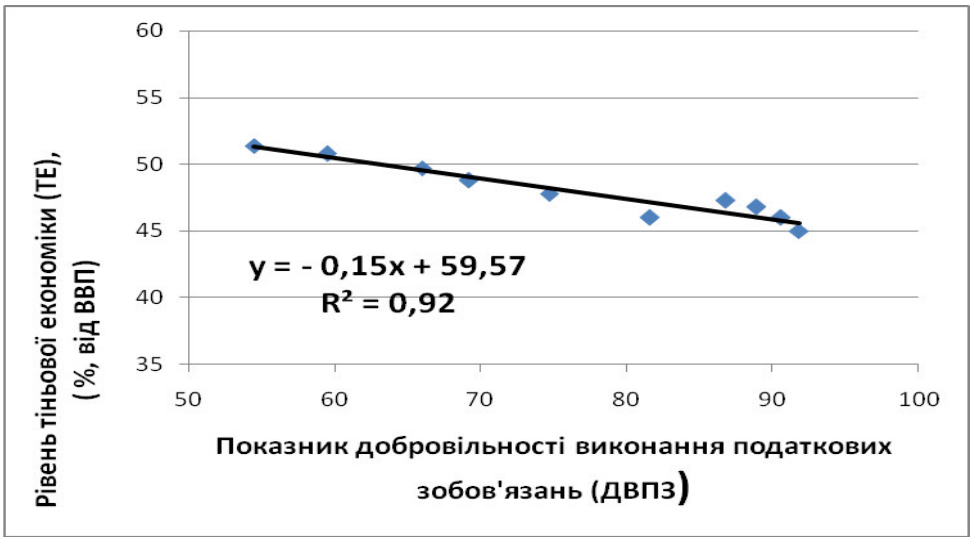

Рис. 2. Кореляція між показником добровільності виконання податкових зобов'язань і рівнем тіньової економіки України у 2001 -2010 рр.

Джерело: розраховано авторами

Для аналізу кореляційної залежності інтегрального індексу економічної безпеки України від обсягів тіньової економіки у 2007 -2014 роках використовувались дані наведені у [5] та звіту Міністерства економічного розвитку і торгівлі України про Стан економічної безпеки України станом на 2014 рік [12] (таблиця 2).

Таблиця 2.

Динаміка середньої ставки оподаткування по Україні (ССО), обсягів тіньової економіки та інтегрального індексу економічної безпеки України у 2007-2014 рр.

Показник	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
$ЕС_{ВВП}$[1], %	22	24	23	22	26	25	23	23
ПТЕ[2], %	29	35	40	38	34	34	35	43
ІЕБУ[3]	52	48	47	48	50	48	49	46

Джерела: [1]Держстат України; [2][5]; [3] [12]

Кореляційна залежність (рис. 3) Інтегрального індексу економічної безпеки України (далі – ІЕБУ) та показника тіньової економіки (ПТЕ) вказує на тісний лінійний зв'язок зазначених показників. Ккоефіцієнт детермінації 0,85 означає, що варіація ІЕБУ на 85 % визначається варіацією показника ПТЕ, і лише на 15 % – варіацією інших факторів. Зв'язок є обернено пропорційним: ріст показника тіньової економіки ПТЕ на 10% погіршує інтегральний показник економічної безпеки держави (ІЕБУ) на 4%.

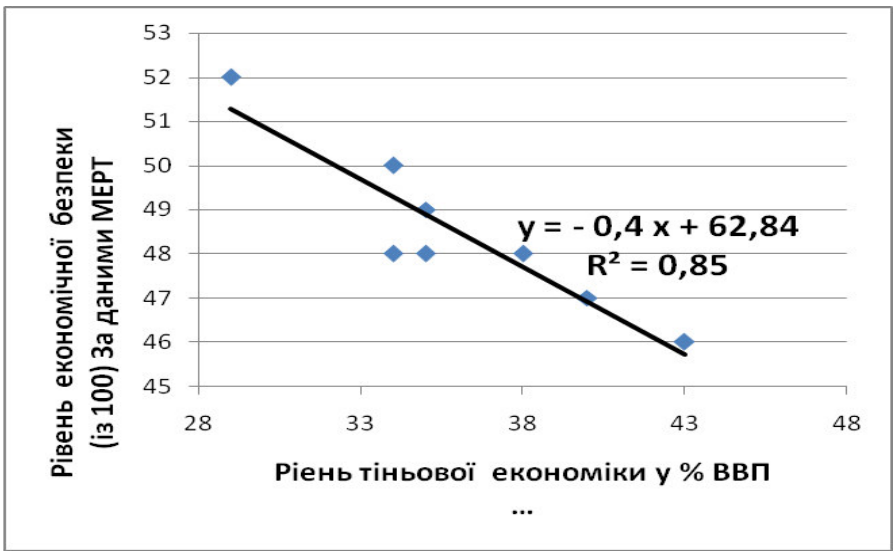

Рис. 3. Результати регресійно-кореляційного аналізу зв'язку рівня економічної безпеки (ІЕБУ) та рівня тіньової економіки (ПТЕ) у 2007-2014 рр.

Джерело: розраховано авторами

Перевірка статистичної значимості приведених вище кореляцій (рис.1-3) за критерієм Фішера дала наступні результати:

1. Для кореляції рис.1.

$ПВ_{ВВП}$ = 39,5-0,31* ДВПЗ, R^2= 0,94 (4)

модель адекватна для рівня значущості 0,00001 (99,999%) – для такого рівня значущості табличне значення критерію Фішера дорівнює 8,827, а розрахункове значення дорівнює 122,876, що значно вище табличного.

2. Для кореляції рис.2.

ПТЕ = 59,6- 0,15*ДВПЗ , R^2= 0,92 (5)

модель адекватна для рівня значущості 0,00001 (99,999%) – для такого рівня значущості табличне значення критерію Фішера дорівнює 8,827, а розрахункове значення дорівнює 426,776, що значно вище табличного.

3. Для кореляції рис 3.

ІПЕБ = 62,8 – 0,4* ПТЕ (6)

модель адекватна для рівня значущості 0,00001 (99,999%) – для такого рівня значущості табличне значення критерію Фішера дорівнює 11,215, а розрахункове значення дорівнює 33,132, що значно вище табличного.

Перевірка статистичних гіпотез вказує, що отримані кореляційні залежності не є випадковими і що існує тісний лінійний зв'язок між розглянутими показниками.

За даними дослідження міжнародної Асоціації дипломованих сертифікованих бухгалтерів (АССА) у 2016 році в Україні обсяг економіки, з якої не сплачуються податки, тобто "тіньової", склав 1,1 трильйона гривень. Це при обсягах ВВП у 2016 2,38 трлн грн, і дохідній частині держбюджету - 595 млрд грн. Відповідно до даних АССА [18], рівень тіньової економіки (ПТЕ) у 2016 році має значення 46%,. Використовуючи отримані авторами лінійні залежності (4-6) та значення тіньової економіки у 2016 році (АССА) можемо оцінити очікуване значення Інтегрального показника економічної безпеки, добровільності виконання податкових зобов'язань та питомої ваги податкових втрат у ВВП для того ж 2016 року.

Так очікуване значення інтегрального показника економічної безпеки $ІПЕБ_{2016}$ на основі розрахунків за формулою (6) має значення ~44,4, що вказує на незначне погіршення ситуації у порівнянні з 2014 роком, де він мав значення 46;

Очікуване значення показника «Добровільність виконання податкових зобов'язань платниками податків» у 2016 році на основі розрахунків за формулою (5) показує його фактичну стабільність - 93,3, (у 2010 році мав значення 91,2).

Очікуване значення питомої ваги податкових втрат у ВВП,розраховане на основі формули (4) має значення 10,6%, що дещо гірше значення для 2014 році, де мав значення 9,3% (розрахунки автора).

При використанні отриманих кореляційних залежностей необхідно приймати до уваги той факт, що розрахунки рівня тіньової економіки на ведені у таблицях 1,2 здійснювались за різними методиками і мають різні діапазони значень. Проте вони демонструють загальну тенденцію для досліджуваного періоду. На сьогодні можна констатувати, що очікування бізнесу щодо спрощення системи оподаткування, зниження податкового тиску не виправдались. За даними ACCA, Україна в 2016 році посіла третє місце (46%) у списку країн із найбільшою тіньовою економікою, яку обігнали лише Нігерія з показником 48,37% та Азербайджан (67,04%). За підсумками шести місяців 2017 року інвестиції в Україну впали майже вдвічі - до 2,34 млрд. гривень.

Висновки. Для зниження податкових втрат, як фактора ризику економічної безпеки держави, необхідною є співпраця Державної фіскальної служби України із законодавчою гілкою влади та незалежним громадським сектором. Як показали результати проведених досліджень, суб'єктивна оцінка платниками податків рівня оптимальності оподаткування їх діяльності тісно корелює з базовими показниками економічної безпеки України. Здійснення кроків щодо досягнення оптимальності податкового навантаження на бізнес є одним із визначальних факторів фіскального ризику держави, підвищення економічної безпеки держави.

Участь Державної фіскальної служби України у даному процесі полягає у підвищенні якості процесів адміністрування податків, зниженні рівня операційних ризиків шляхом впровадження сучасних технологій та засобів аналітичної роботи. Актуальним завданням,також, є впровадження ризик-орієнтованого адміністрування податків та державного податкового ризик менеджменту, що повинен базуватись на сучасних методах кількісного оцінювання ризиків, на експертних підходах і методах інтелектуального аналізу даних та управління знаннями. Важливим є оновлення сутності податків, надання більшої ваги їх регулюючій та стимулюючій функціям, надання платникам податків широкого спектру послуг для об'єктивного оцінювання рівня податкового навантаження. Важливим є розробка системи оперативного регулювання податкового навантаження там і тоді, де це необхідно, динамічна зміна ставок оподаткування з метою зниження податкових ризиків та тіньової економіки, що підвищить рівень економічної безпеки України. Проведені дослідження дозволяють погодитися з висновками П. В. Пірникози, що оздоровлення української економіки можливо лише у випадку її детінізації, це і повинно стати пріоритетним завданням для нашої держави.

Перспективи подальших досліджень. Отримані статистично значимі кореляційні залежності дозволяють розширити напрями досліджень взаємозалежностей

показників і факторів економічної безпеки держави та обсягів тіньової економіки, результатів діяльності податкового та митного відомств на основі застосування методології управління ризиками, методів багатофакторного аналізу, штучного інтелекту, засобів Data Mining .

Література.

1. Мартиненко В.В. Зміцнення економічної безпеки України в умовах глобалізації: теоретичні та прикладні аспекти: монографія / В.В. Мартиненко, Н.П. Мацелюх. – Київ: Центр учбової літератури, 2015. – 240 с.
2. Михальчук Н.І. Податковий борг, як загроза фінансовій безпеці держави. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Тернопільський національний університет. Тернопіль, 2015. – 257 с.
3. Бараннік В.О. Концептуальні підходи до кількісної оцінки рівня економічної та енергетичної безпеки держави / Бараннік В.О., Бараннік О.В. // Економічна безпека держави і науково-технологічні аспекти її реалізації: Праці IV міжнар. наук.-практ. сем., 23 – 26 жовтня 2012 р. / відпов. ред. Є.М. Письменний, В.М. Шаповал. – Д.: Національний гірничий університет, 2012. – 205 с. С. 13 – 16
4. Власюк О.С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку / О.С. Власюк; Національний інститут проблем міжнародної безпеки при Раді національної безпеки і оборони України. – К., 2008. – 48 с. – Бібліогр.: с.43 – 46.
5. Варналій З. С., Живко З. Б. Детінізація економіки як чинник розвитку підприємництва. Стратегічні пріоритети, №4 (29), 2013 р., с. 29.
6. Фільо М.М. Податкові втрати та податкові розриви: можливості ідентифікації. Вісник ОНУ імені І.І, Мечнікова 2014. Т.19. Вип. 5-6.
7. Вітлінський В. В., Тимченко О. М. Джерела і види податкових ризиків, їх взаємозв'язок. Фінанси України, № 3, 2007, с. 133 – 139.
8. Вітлінський В. В., Редич О. В. Методологічні основи управління ризиками у адмініструванні податків. Науковий вісник Національного університету ДПС України, №3 (46), 2009, с.107 – 113.
9. Редич О. В., Романенко В. В. Дослідження впливу податкових втрат на економічну безпеку України / О. В. Редич, В. В. Романенко // Конкурентоспроможність національної економіки: Матеріали XVII Міжнародної науково-практичної конференції, 5-6 жовтня 2017 р. – К., 2017. – с. 98 [Електронний ресурс] Режим доступу: http://econom.univ.kiev.ua/science/conferences/in2017.
10. Романенко В. В. Негативні фактори економічної безпеки держави у контексті податкового ризик-менеджменту / В. В. Романенко // Вісник АМСУ. Серія «Економіка». – 2014 р. –№ 2. – С. 112 –119.
11. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України. Мін. економ. розв. і торгівлі. Наказ від 29 жовтня 2013 року N 1277.
12. Стан економічної безпеки України за підсумком І півріччя 2014 року [Електоронний ресурс]. – Режим доступу:
http://new.me.gov.ua/files/Ec.security_6%20%D0%BC%20%202014.doc.
13. Державна фіскальна служба України Проект «Модернізація державної податкової служби – 1» [Електоронний ресурс]. – Режим доступу:
http://sfs.gov.ua/arhiv/modernizatsiya-dps-ukraini/arkchiv/proekt--modernizatsiya-derj/
14. Проміжний звіт про надання послуг Іноземним підприємством „ГФК ЮКРЕЙН" відповідно до Контракту № 63М від 28 лютого 2011 року щодо результатів розрахунку ключових показників досягнення прогресу впровадження проекту модернізації державної податкової служби України-1 за 2010 рік.
15. Visegrad Fund МЦПД Тіньова економіка в Україні: причини та шляхи подолання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://icps.com.ua/assets/uploads/files/t_novaekonom_kaukra_ni.pdf
16. Державна служба статистики України. Комплексні статистичні публікації. Збірник «Статистичний щорічник України» [Електронний ресурс] Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/
17. Schneider, Friedrich, Andreas Buehn and Claudio E. Montenegro (2009), Shadow Economies All Over the World. New Estimates for 162 Countries from 1999-2007, Washington, DC: World Bank (Policy Research Working Paper 5356) [Electronic source] Access mode: http://www-

wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/IW3P/IB/2010/10/14/000158349_20101014160704/R endered/PDF/WPS5356.pdf
18. Міжнародна Асоціація дипломованих сертифікованих бухгалтерів (ACCA). Режим доступу: http://www.britishcouncil.org.ua/exam/professional-university/acca

References.

1. Martynenko V.V. Zmitsnennia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy v umovakh hlobalizatsii: teoretychni ta prykladni aspekty: monohrafiia / V.V. Martynenko, N.P. Matseliukh. – Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury, 2015. – 240 s.
2. Mykhalchuk N.I. Podatkovyi borh, yak zahroza finansovii bezpetsi derzhavy. Dysertatsiia na zdobuttia naukovoho stupenia kandydata ekonomichnykh nauk. Ternopilskyi natsionalnyi universytet. Ternopil, 2015. – 257 s.
3. Barannik V.O. Kontseptualni pidkhody do kilkisnoi otsinky rivnia ekonomichnoi ta enerhetychnoi bezpeky derzhavy / Barannik V.O., Barannik O.V. // Ekonomichna bezpeka derzhavy i naukovo-tekhnolohichni aspekty yii realizatsii: Pratsi IV mizhnar. nauk.-prakt. sem., 23 – 26 zhovtnia 2012 r. / vidpov. red. Ye.M. Pysmennyi, V.M. Shapoval. – D.: Natsionalnyi hirnychyi universytet, 2012. – 205 s. S. 13 – 16
4. Vlasiuk O.S. Teoriia i praktyka ekonomichnoi bezpeky v systemi nauky pro ekonomiku / O.S. Vlasiuk; Natsionalnyi instytut problem mizhnarodnoi bezpeky pry Radi natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy. – K., 2008. – 48 s. – Bibliohr.: s.43 – 46.
5. Varnalii Z. S., Zhyvko Z. B. Detinizatsiia ekonomiky yak chynnyk rozvytku pidpryiemnytstva. Stratehichni priorytety, #4 (29), 2013 r., s. 29.
6. Filo M.M. Podatkovi vtraty ta podatkovi rozryvy: mozhlyvosti identyfikatsii. Visnyk ONU imeni I.I, Mechnikova 2014. T.19. Vyp. 5-6.
7. Vitlinskyi V. V., Tymchenko O. M. Dzherela i vydy podatkovykh ryzykiv, yikh vzaiemozviazok. Finansy Ukrainy, # 3, 2007, s. 133 – 139.
8. Vitlinskyi V. V., Redych O. V. Metodolohichni osnovy upravlinnia ryzykamy u administruvanni podatkiv. Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu DPS Ukrainy, #3 (46), 2009, s.107 – 113.
9. Redych O. V., Romanenko V. V. Doslidzhennia vplyvu podatkovykh vtrat na ekonomichnu bezpeku Ukrainy / O. V. Redych, V. V. Romanenko // Konkurentospromozhnist natsionalnoi ekonomiky: Materialy KhVII Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii, 5-6 zhovtnia 2017 r. – K., 2017. – s. 98 [Elektronnyi resurs] Rezhym dostupu: http://econom.univ.kiev.ua/science/conferences/in2017.
10. Romanenko V. V. Nehatyvni faktory ekonomichnoi bezpeky derzhavy u konteksti podatkovoho ryzyk-menedzhmentu / V. V. Romanenko // Visnyk AMSU. Seriia «Ekonomika». – 2014 r. – # 2. – S. 112 –119.
11. Metodychni rekomendatsii shchodo rozrakhunku rivnia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy. Min. ekonom. rozv. i torhivli. Nakaz vid 29 zhovtnia 2013 roku N 1277.
12. Stan ekonomichnoi bezpeky Ukrainy za pidsumkom I pivrichchia 2014 roku [Elektoronnyi resurs]. – Rezhym dostupu:http://new.me.gov.ua/files/Ec.security_6%20%D0%BC%20%202014.doc.
13. Derzhavna fiskalna sluzhba Ukrainy Proekt «Modernizatsiia derzhavnoi podatkovoi sluzhby – 1» [Elektoronnyi resurs]. – Rezhym dostupu:
http://sfs.gov.ua/arhiv/modernizatsiya-dps-ukraini/arkchiv/proekt--modernizatsiya-derj/
14. Promizhnyi zvit pro nadannia posluh Inozemnym pidpryiemstvom „HFK YuKREIN" vidpovidno do Kontraktu # 63M vid 28 liutoho 2011 roku shchodo rezultativ rozrakhunku kliuchovykh pokaznykiv dosiahnennia prohresu vprovadzhennia proektu modernizatsii derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy-1 za 2010 rik.
15. Visegrad Fund MTsPD Tinova ekonomika v Ukraini: prychyny ta shliakhy podolannia [Elektronnyi resurs]. ¬– Rezhym dostupu: http://icps.com.ua/assets/uploads/files/t_novaekonom_kaukra_ni.pdf
16. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Kompleksni statystychni publikatsii. Zbirnyk «Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy» [Elektronnyi resurs] Rezhym dostupu: http://www.ukrstat.gov.ua/
17. Schneider, Friedrich, Andreas Buehn and Claudio E. Montenegro (2009), Shadow Economies All Over the World. New Estimates for 162 Countries from 1999-2007, Washington, DC: World Bank (Policy Research Working Paper 5356) [Electronic source] Access mode: http://www-

wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/IW3P/IB/2010/10/14/000158349_20101014160704/R endered/PDF/WPS5356.pdf
18. Mizhnarodna Asotsiatsiia dyplomovanykh sertyfikovanykh bukhhalteriv (ASSA). Rezhym dostupu: http://www.britishcouncil.org.ua/exam/professional-university/acca

Редич А., к.э.н., доцент,
Романенко В., соискатель,
Университет ДФС Украины

СУБЪЕКТИВНАЯ ОЦЕНКА УРОВНЯ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ, КАК ФАКТОР РИСКА ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ УКРАИНЫ

В статье рассмотрено восприятие плательщиками оптимальности ставки налогообложения как один из основных факторов риска потери налоговых поступлений и, как следствие, влияния на экономическую безопасность Украины.

Одной из основных составляющих экономической безопасности государства является финансовая безопасность, базой для которой в Украине являются налоговые поступления. Раскрыто влияние на экономическую безопасность Украины таких факторов, как объемы теневой экономики и субъективное восприятие налогоплательщиками оптимальности налоговых ставок. Обоснована целесообразность оптимизации налоговой нагрузки с целью снижения уровня теневой экономики и повышения уровня экономической безопасности государства.

В Украине обнаружено тесные корреляционные связи уровня налоговых потерь и удельного веса теневой экономики в ВВП с уровнем показателя «добровольности выполнения налоговых обязательств», который отражает субъективное восприятие налогоплательщиками оптимальности уровня ставок.

Ключевые слова: *государственный налоговый риск-менеджмент, моделирование налоговых рисков, налоговые потери, налоговые ставки, теневая экономика.*

Olexandr Redych, Ph.D., Associate Professor
Valerii Romanenko, applicant,
University of SFS of Ukraine

SUBJECTIVE PERCEPTION OF THE TAXATION LEVEL AS RISK FACTOR OF THE ECONOMIC SECURITY OF UKRAINE

The paper considers the perception of the tax rate optimality by taxpayers as one of the main risk factors for the loss of tax revenues. The volume and timeliness of tax revenues is a powerful factor for Ukraine's economic security.

One of the main components of the country's economic security is financial security, the basis for which there are tax revenues in Ukraine. By constructing economic-mathematical statistical models, the impact on Ukraine's economic security of such factors as the size of the shadow economy and the subjective perception by taxpayers of the optimality of tax rates is analyzed. With the help of statistical economic and mathematical models, the expediency of optimizing the tax burden is grounded in order to reduce the level of the shadow economy and increase the level of economic security of the state.

In Ukraine, there are close correlation between the level of tax losses and the relative weight of the shadow economy in GDP with the level of "voluntary fulfillment of tax obligations", which reflects the subjective perception of taxpayers of the level of rates. It is noted that the normative features of the State fiscal service of Ukraine include the development of drafts of normative legal acts and their submission to the Minister of Finance of Ukraine.

Due to this function, the State Fiscal Service of Ukraine is capable of influencing the improvement of the tax burden not only at the stage of studying its optimal level, but also at the stage of lawmaking.

Key words: *state tax risk management, modeling of tax risks, tax losses, tax rates, shadow economy.*